

інституалізації до інклюзії», до участі в якому долучилася освітянська книгозбірня. Також бібліотека приєдналася до відзначення Міжнародного дня людини з синдромом Дауна, організувала книжково-ілюстративні виставки: «Сонячні діти», «Всі ми рівні, всі ми різні». Спільно з ГО «Вінниця Даун Синдром» брали участь у оформленні фотовиставки «Ми різні, але ми серед вас!» та у благодійній акції.

Бібліотека долучається до заходів щодо створення належного соціального захисту і підтримки, соціальної інтеграції, створення рівних можливостей для самореалізації, повноцінного життя, здобуття освіти. Стратегією діяльності книгозбірні є створення інклюзивної бібліотеки, основними критеріями якої є: доступність бібліотеки, її ресурсів і послуг; інноваційні методи обслуговування та надання адаптованих ресурсів для користувачів з особливими потребами; упровадження інформаційно-просвітницької діяльності шляхом участі у конференціях, семінарах, засіданнях за круглим столом, тренінгів, майстер-класів з питань організації інклюзивної освіти; взаємодія з кафедрами університету, бібліотеками, громадськими об'єднаннями тощо. Сучасна бібліотека ЗВО прагне стати інституцією, за допомогою якої задовольнятимуть і хоча б частково вирішуватимуть соціальні проблеми діти та молодь з обмеженими фізичними можливостями [7, с. 15]. Переорієнтація на нові форми роботи дозволить підвищити престиж бібліотеки як соціальної інституції, здатної допомогти молодій людині з обмеженими можливостями інтегруватися в навчальному середовищі, майбутньому вчителю здобути знання з інклюзивної освіти.

Список використаних джерел:

1. Білоус В. С. Формування та використання електронних ресурсів у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – URL : <http://journals.dnpb.gov.ua>
2. Демченко О. П. Формування соціальної компетентності дітей з особливими потребами у процесі використання виховних ситуацій // Науково-педагогічні засади формування соціальних компетенцій учнів з особливими потребами як складової навчально-реабілітаційного процесу : наук.-метод. зб. – Запоріжжя, 2012. – Т. 1. – С. 416-423.
3. Информационные ресурсы библиотеки для пользователей с ограниченными возможностями : история и перспективы // Науч. и тех. б-ки. – 2012. – № 8. – С.33-39.
4. Колупаєва А., Тараненко О. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі : початкова ланка // Путівник для педагогів : навч.-метод. посіб. – Київ : АТОПОЛ, 2010. – 96 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
5. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання : науково-методичний посібник. – Київ : АТОПОЛ, 2011. – 274 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / за ред. д-ра пед. наук, проф. А. А. Колупаєвої. – Київ : А.С.К., 2012. – 308 с.
7. Покогило Ю. Сучасна бібліотека – провідник у роботі з соціалізації підлітків та молоді з особливими потребами // Бібліотечна планета. – 2014. – № 3. – С. 13-15.

ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ В РОБОТІ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

*Ветрова Ольга, асистент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Глухівський національний педагогічний
університет ім. Олександра Довженка (Україна)*

FAMILY INTERACTION AND SCHOOLS WORKING WITH WORKED CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

*Vetrova Olga, assistant of the chair of social pedagogy and social work
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv national pedagogical university (Ukraine)*

***Анотація.** Розкривається необхідність забезпечення взаємодії сім'ї та школи як соціально-педагогічної умови створення сприятливого соціального середовища для розвитку творчих здібностей та обдарованості у дітей з особливими освітніми потребами.*

***Ключові слова:** обдарована дитина з особливими освітніми потребами, соціально-педагогічні умови, взаємодія сім'ї та школи, інклюзивне навчання.*

***Abstraction.** The necessity of ensuring the interaction of family and school as a social-pedagogical condition for creation of a favorable social environment for the development of creative abilities and giftedness in children with special educational needs is revealed.*

***Key words:** gifted child with special educational needs, social-pedagogical conditions, family and school interaction, inclusive education.*

Трансформаційні процеси, які відбуваються в сучасному суспільстві, обумовлюють нові тенденції щодо розвитку освіти в ньому. Так, нагальною є потреба суспільства в творчих, обдарованих, діяльних, інтелектуально й духовно розвинених громадянах. Підтвердженням цього є такі державні документи, як Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту»; Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді», «Про гранти Президента України для обдарованої молоді»; Постанови Кабінету Міністрів України «Про удосконалення роботи з талановитими дітьми», Наказ МОН України «Про затвердження Положення про Банк інтелектуальних досягнень дітей та Положення про Експертну раду для визначення найкращих інтелектуальних досягнень дітей», Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») тощо. Саме тому актуальним в педагогічній науці і практиці постають проблеми роботи з обдарованими дітьми та молоддю, їх пошук, виявлення, розвиток і підтримка. У цьому контексті особливо важливою є робота з обдарованими дітьми і молоддю, які мають особливі освітні потреби.

Підтримка обдарованості і розвиток творчих здібностей у дітей з особливими освітніми потребами є однією з умов перетворення, оновлення й удосконалення системи освіти. Саме тому в сучасній соціально-педагогічній теорії та практиці особливого значення набуває проблема забезпечення належних соціально-педагогічних умов і створення соціального середовища, сприятливого для виховання обдарованої дитини з особливими освітніми потребами з високим рівнем сформованості творчих здібностей.

Протягом останнього десятиліття вітчизняні науковці, зокрема В. Бондар, А. Колупаєва, Т. Євтухова, В. Ляшенко, І. Іванова, О. Столярченко, А. Шевчук, О. Савченко та інші, присвячують свої праці дослідженням проблеми залучення дітей з особливими освітніми потребами до навчання в закладах загальної середньої освіти, їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм.

Однією з соціально-педагогічних умов, яка передбачає формування в обдарованих дітей з особливими освітніми потребами просоціальних стереотипів життєдіяльності, позитивних установок на взаємодію з оточуючими, зняття психологічної напруги, тривожності, агресивності, формування конструктивних навичок спілкування, створення атмосфери співпраці, є взаємодія сім'ї та школи. Саме узгодженість дій освітніх інститутів та сім'ї є тим підґрунтям, що сприяє успішній адаптації обдарованих «особливих дітей» до соціального середовища, і розглядаються нами як основа, що забезпечує ефективність реалізації соціально-педагогічних технологій роботи з обдарованими дітьми з особливими освітніми потребами.

Як зазначає дослідниця О. Демченко, «успішна соціалізація обдарованої особистості сприятиме задоволенню її соціально зумовлених потреб, які є важливими для досягнення нею життєвого успіху: в спілкуванні, мирному співіснуванні з іншими членами соціуму, соціальній можливості вибору параметрів самореалізації, об'єктивних передумовах для досягнення самостійно поставленої мети, досягненні суспільного престижу, владі для поширення сфери зовнішньої свободи тощо» [1].

Взаємодія сім'ї та школи в роботі з обдарованою дитиною з особливими освітніми потребами має спрямовуватися на досягнення головної мети – забезпечити сприятливі умови для розвитку її творчих здібностей, обдарувань, самореалізації та самоствердження. Але потрібно слідкувати, щоб допомога та підтримка з боку фахівців та батьків не перевищувала необхідну, інакше дитина стане занадто залежною від неї.

Неодмінною умовою взаємодії сім'ї і школи в роботі з обдарованими дітьми з особливими освітніми потребами є *врахування педагогами і батьками*

фізичних, вікових, психологічних та індивідуальних особливостей обдарованих учнів. Адже будь-який вплив на особистість, як стверджує Г. Сорока, здійснюється через її індивідуальні особливості, темперамент, своєрідність характеру, здібності, інтереси, нахили, що дозволяє вибрати найбільш ефективні шляхи взаємодії особистості з навколишнім світом [5, с. 8]. А отже, знання фізіологічних, психологічних та індивідуальних особливостей обдарованої дитини з особливими освітніми потребами, сприяє визначенню конкретних виховних завдань, вдалій побудові процесу взаємодії, де б дитина могла виявити свої можливості, здібності, творчий потенціал, набути почуття власної гідності та значущості, самовизначитись та самореалізуватись.

Саме тому неодмінною умовою взаємодії сім'ї і школи є педагогічна компетентність не тільки педагогів, а й батьків, тобто їх соціально-педагогічна та психологічна підготовленість, знання та уміння, які необхідні для ефективної роботи з обдарованими дітьми з особливими освітніми потребами. Нині перед закладами освіти постає завдання не тільки знайти ефективні форми реалізації інклюзивного підходу в освітньому процесі, а й залучити до нього батьків та громадськість на правах учасників спільної діяльності. Таким чином, важливою умовою роботи з обдарованими дітьми, які мають особливі освітні потреби, є забезпечення партнерської взаємодії і обдарованих дітей, і батьків, і педагогів, і громадськості.

Оскільки взаємодія сім'ї і школи успішно здійснюється за рахунок партнерської взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу, то важливою умовою є організація діяльності таким чином, щоб вона мала добровільний та особистісно-мотиваційний характер. Чим активнішу позицію будуть займати учасники взаємодії, тим ефективнішою буде робота з обдарованими дітьми з особливими освітніми потребами.

Не менш важливою умовою взаємодії сім'ї і школи в роботі з обдарованими «особливими дітьми» є системність і послідовність організації окресленого процесу. Тобто цей процес потребує обґрунтованої системи, яка визначає перспективи взаємодії батьків, педагогів та громадськості і забезпечує його безперервність.

Ефективність процесу взаємодії сім'ї і школи значним чином залежить і від педагогічних технологій, які застосовують в інклюзивному навчанні. У межах інклюзивного освітнього процесу вчитель реалізує власну методику з поєднанням різних підходів до навчання обдарованих дітей з особливими освітніми потребами, зокрема системного, командного, соціального, кондуктивного, індивідуального. Як зазначає Г. Сорока, вони передбачають

спільну взаємопов'язану діяльність педагогів, учнів, сім'ї, шкільного колективу та інших суб'єктів процесу виховання з метою формування поглядів, переконань, навичок поведінки [5, с. 12].

Невід'ємною соціально-педагогічною умовою взаємодії сім'ї і школи у роботі з обдарованими дітьми з особливими потребами є *позакласна виховна робота*. Перевага надається інноваційним формам й інтерактивним методам роботи: рольові ігри, написання ділових листів та звернень, статей до місцевих газет, організація інтерв'ю, спеціальних випусків шкільної преси і радіо, благодійних акцій, прес-конференцій, робота шкільних гуртків, клубів, музеїв, волонтерських загонів тощо.

Отже, процес взаємодії сім'ї і школи у роботі з обдарованими дітьми з особливими потребами буде ефективним за таких соціально-педагогічних умов: врахування фізичних, вікових, психологічних та індивідуальних особливостей розвитку особистості обдарованої дитини, яка має особливі освітні потреби; системність, послідовність і безперервність процесу взаємодії сім'ї і школи; забезпечення партнерських стосунків в процесі взаємодії; педагогічна компетентність педагогів і батьків обдарованих дітей з особливими освітніми потребами; формування мотивації до взаємодії; застосування інноваційних форм та інтерактивних методів взаємодії у позакласній роботі; добровільний та особистісно-мотиваційний характер участі всіх суб'єктів процесу взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Демченко О. П. Формування суб'єктності соціально обдарованої особистості в культурно-освітньому просторі як умова її соціалізації // Вісник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка : Серія психологія. – 2017. – № 6. – С. 47-51.
2. Завгородня Н. М. Педагогічні умови соціалізації обдарованих учнів у навчально-виховному середовищі загальноосвітнього навчального закладу : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка». – Х., 2006.- 21 с.
3. Інклюзивна освіта від А до Я : poradnik для педагогів і батьків / укладачі Н. В. Засркова, А. О. Трейтяк. – К., 2016. – 68 с.
4. Інклюзивна освіта : уроки і здобутки : матеріали міжвузівського науково-практичного семінару (Харків, 5 листопада 2014 року). – Харків, 2015. – 56 с.
5. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології : навчально-методичний посібник для керівників шкіл, вчителів, класних керівників, вихователів, слухачів ІПО. – Харків, 2002. – 128 с.

ПРОГРАМИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ: ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Вишнева Тетяна, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: Крутій Катерина, доктор педагогічних наук, професор
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*